

244

EGY ESTE

a Citadellán...

Megnyílt a Citadella! — Ezrek, tízezrek vonulnak az erődítmény kapuján át és izgatott kíváncsisággal kutatják, hogy milyen titkokat takar, milyen emlékeket őriz ez a 235 m. magas dolomithegy tetejét övező korona?

Holt századok fekszenek odabent, de a multat borító fátylat fellebbentette az új idők szele. Elnyomás és a szabadság itt-ott fellobbanó tüze, — véres csaták és csendes, békés napok szinte kibogozhatatlanul fonnódnak össze a kék ragyogású tavaszi ég alatt.

Az egyik bástyakiszögelésen állók. Körös-körül milliónyi sziporkázó fényugár versenyre kél a csillagok ragyogásával. Közben elindul megszokott útjára az öreg „bakterlám-pás” a Hold és ezüstös, hideg fényével csendet varázsol a főváros fölé.

Mindjobban mélyül a csend s egyre szabadabban csapong a képezet. Előbujnak rejtékelyükből a múlt emlékei. A Duna felől idesuhant csavargó kis pesti szél, mintha álmoport hintene a szemembe s mégis mennyi mindent látok!

A színhely sokezer év óta ugyanaz, csak a szereplők változnak:

I. e. 3000 év... az első település primitív emberei zsákmány után lopakodnak.

Ezer évvel később... a hegy lábánál vezető fő kereskedelmi útvonalon fáradt utasok vonulnak a dunai átkelő helyhez és a gyógyulást nyújtó forrásokhoz. A forgalmat a hegytető őrsége vigyázza.

Új alakok közelednek, megszállják a hegyormot. Vértűkjön megtörik a holdsugár. Időszámítás előtt néhány évvel történik mindez és ettől kezdve sok századon át őrzik itt a nagy Római Birodalom határait.

Változás! Az időszámításunk utáni 2—3-ik század viszonylag békés élete villan fel. Iulius Iulianus, a római légio kiszolgált katonája megelégedetten szemléli a hegyoldal virágzó szőlőkultúráját.

A derűs kép a 3-dik század végén elhomályosodik. A népvándorlás első hullámai csapkodják a Dunamentét. Szorgos kezek Frigeridus Dux elgondolásai szerint őrtornyot emelnek a hegycsúcson a barbárok elleni védekezésre.

Néhány évszázad ismét elsuhan. Eltűntek a csillogó vértű katonák. A római birodalom már régen összeomlott. De hallgassuk csak! Egyszerre ősi, magyar szavak ütnek meg a fülünket, s aztán sasszemek figyelik a hegyoromról a határt.

Újabb villanás! Törökudulás, gyász, végvárok küzdelme folyik szerte az

országban. A hegyen elcsigázott rabok építik a 800 lépés kerületű erős várat, a hódítás, az erőszak szimbólumát.

Ez a kép is elmerült a múltba. 1815. október 19-én ünnepélyes embercsoport áll a hegytetőn. Avatják Pasquica János, az egyetemi csillagda asztronómusának kezdeményezésére épített csillagvizsgálót.

De milyen gyakran vissza-visszatér egy derűs jelenet! Húsvét hétfő van. A hegyoldalon búcsú és népiünnepély minden évben. Tarka sokaság hőmpölyög. Sátorok étellel, itallal, pogácsával, kaláccsal, sörrrel-borral, rozsóllissal várják a vendégeket. Az egyik tisztáson kutyákat táncoltatnak, ott fentt a sziklán majmot mutogatnak, amott meg egy levelező ördög látható. Puff! Hát ez meg mi? Egy eltévedt narancs, vagy tojás? Ezt csak a nevető, vidám fiatalok valamelyike tudná megmondani.

Elhalkul a jókedvű zsivaly. A távolból pattogó indulók hangjai mellett a Szabadság dala hangzik. Piros zászlók alatt, pirosuló arcú honvédek száguldanak a kivívott diadalra. A hegy ormán a magyar lobogó leng.

De miért sötétedik el az ég? Óriási kétfejű sas borítja be. Bűnök ácsolása hangzik, a Gellérthegyen pedig bontják a római őrtornyot, és a várat, de már építik is a „rebellis” magyarok megfélemezésére az új erődítményt, a Citadellát. Dobpergés, zenező! 1854. júniusában vonulnak a várba az osztrák katonák. 60 ágyút is felszerelnek a Citadella bástyáira. Az eseményt komor tekintetek kísérik. A fellegvár a zsarnokság és az elnyomás jelképe lett.

Lassan ismét derengeni kezd. A jelzőtábla 1894-et mutat. Munkás kezek megbontják az északi kapu fölötti falat s ezzel jelképesen megszüntetik a Citadella erőd jellegét.

Az évek gyorsan peregnek. Alig lehet követni az eseményeket. Ismét nagy vérzivatar, amelynek a végén szinte hangorkánna erősödik az elnyomott milliók szava: — „le a háborúval!” — A Citadellán vörös zászlót lenget a szél. Megszólalnak az erőd ágyúi és kemény tüzrel fogadják az ellenforradalmárok monitortjait. Nem kell az időjeizőre nézni. Enélkül is tudom, 1919. Tanácsköztársaság!

A Fény után ismét Árnyék jön. Német megszállás. A Citadella utolsó mentesváruk.

Majd ragyogó dátum villan fel: 1945. február 12. Újjongó emberek. Vége a szenvedésnek! Igaz ez?

Lassan elúzó a múlt hírnökeit és az utolsó víziók valóságá sűrű-

sődnek. Előttem emelkedik a Szabadság győzelmét hirdető felszabadulási emlékmű alakja, a diadalmas béke magasba tartott palmaágával.

Milyen szép a jelen! Milyen jó, hogy ma van! A Citadella már nem katonai erődítmény, az elnyomás szimbóluma. Megnyílt, mint az „új” jelképe: a vidám sétálókat, kirándulókat szolgálja.

Turistaszálló és vendéglátó üzlet létesült a régi falak között. Szinte szokatlan ez a helyzet. Nem készültek fel rá az érdekeltek. Alig néhány hónap, sőt néhány hét alatt kellett megtenni a birtokbavétel kezdeti lépéseit. A Fővárosi Tanácsnak társadalmi munkások siettek segítségére. Az Idegenforgalmi Hivatal már be is rendezett egy 100 személyes turistaszállást, hideg-meleget folyóvízzel, ragyogó tiszta bútorokkal. Az ódon falak évszázados csendjét vidám kirándulók hangja veri fel.

És a vendéglátás? Alapos felkészülésre nem volt még lehetőség. A pincékben borkóstoló. A rendelkezésre álló néhány ezer forintból kármentőt, gyalult asztalokat és padokat készítettek. A budapesti kerületi vendéglátó vállalatok raktárából előkerültek a régi stílusú székek. Harapnivalóban — konyha hiányában — kevés a választék. Az udvaron sörkertet létesítettek. Sör, feketekávé, üdítőitalok képezik a választékát.

A Citadella jelene még kezdetleges és a kialakulás állapotában van. Minden érdekelt szerv, vállalat és intézmény érzi, sőt tudja, hogy még sok a tennivaló. Lassan a csillagvizsgáló műszereihez érek és elgondolkozva nézek a látszóba, s úgy szeretnék a jövőbe pillantani, mint egykor a hegyorom őrszemei. Az én jövőbepillantásom optimista. Jól megszervezett idegenforgalmat, kulturált, jól szervezett vendéglátó üzlet mellett hangulatos borkóstolót, a múlt emlékeit bemutató termeket vonultat fel a műszer lencse-rendszere. A vendégeket több nyelven beszélő dolgozók fogadják, a pontosan megmért minőségi magyar borok mellé pedig magyaros harapnivalók széles választéka csábítja a Citadella látogatóit s a vendégkönyv lapjain csupa aranybetűs elismerés és dícséret ragyog.

Búcsúzom a Citadellától és a búvós távolbalátótól, és közben arra gondolok: a feladat nem könnyű, de nem is megoldhatatlan, nagy dolgokat lehet művelni, talán nem is sokára. Reméljük így is lesz!

Dr. Borda József